

Sisekaitseakadeemia

Päästekolledž

Jevgeni Novikov

ASUTUSTE TULEOHUTUSKOOLITUSTE EFEKTIIVSUS
TÖÖEALISE ELANIKU OHUTUSKÄITUMISELE KODUSES
KESKKONNAS LÄÄNE REGIOONI NELJA ASUTUSE NÄITEL

Lõputöö

Juhendaja:

Kiira Udu

Kaasjuhendaja:

Ain Karafin, MA

Tallinn 2015

SISEKAITSEAKADEEMIA LÕPUTÖÖ

ANNOTATSIOON

Päästekolledž	Kaitsmine: juuni 2015
<p>Töö pealkiri eesti keeles: Asutuste tuleohutuskoolituste efektiivsus tööealise elaniku ohutuskäitumisele koduses keskkonnas Lääne regiooni nelja asutuse näitel</p> <p>Töö pealkiri võõrkeeles: Effectivity of fire safety trainings for working-age habitant's safety behaviour in their home environment based by an example of four companies in Western region</p> <p>Lõputöö on kirjutatud teemal „Asutuste tuleohutuskoolituste efektiivsus tööealise elaniku ohutuskäitumisele koduses keskkonnas Lääne regiooni nelja asutuse näitel“. Töö põhiosa on kirjutatud 39 leheküljel ja sisaldab 1 tabelit, 6 joonist ja 2 lisa. Töö on kirjutatud eesti keeles ja võõrkeelne kokkuvõtte inglise keeles.</p> <p>Uurimustöö eesmärgiks oli uurida, kas ja millist mõju avaldavad tuleohutusettevõtete poolt läbiviidud koolitused asutuste personali ehk tööealise elaniku ohutuskäitumisele väljaspool nende töökohta, nende koduses keskkonnas. Eesmärgi väljaselgitamiseks sõnastas autor uurimisülesanded, milledest tulenevalt tutvus täiskasvanute õppimise olemuse ja meetodika teoreetilise baasiga ning andis ülevaate Päästeameti tellitud täiskasvanud elanikkonna tuleohutusosalase teadlikkuse uuringute tulemustest aastatel 2010 ja 2013. Autor viis läbi kvalitatiivsel meetodil poolstruktureeritud intervjuud tuleohutusettevõtete koolitajatega ja kvantitatiivsel meetodil anonüümse ankeetküsitluse.</p> <p>Uuringust selgus, et tuleohutuskoolitustel osalenute tuleohutusosalased teadmised, hoiakud ja käitumine on paljude näitajate poolest märgatavalt kõrgemad kui teoorias võrreldud teadlikkuse uuringu tulemused. Intervjuueeritavate vastused andsid veendumuse, et koolituste järel on tuleohutuse teema koduses keskkonnas käsitlemine väga tõenäoline. Saadud tulemustest saab järeldada, et koolitusel saadud teadmised on mõjutanud inimeste hoiakuid ja seeläbi ka ohutuskäitumist.</p> <p>Lähtuvalt uuringu tulemustest tegi autor ettepanekud tuleohutus kvaliteedi tõstmise osas ning leidis võimalikud koostöökohad tuleohutuskoolitusi läbiviivate ettevõtete ja Päästeameti ennetustöö valdkonna tegevustes.</p>	
Lisad (nt CD, DVD jms):	
Võtmesõnad: täiskasvanute õppimine, andragoogika, tuleohutus, ettevõtete tuleohutuskoolitus, tuleohutusseadus, tuleohutusosalane teadlikkus, ennetustöö	
Võõrkeelsed võtmesõnad: adult learning, fire safety, fire safety training for companies, law of fire safety, awareness of fire safety, prevention work	
Lõputöö seos riiklike arengukavade ja prioriteetidega: -	
Säilitamise koht: SKA raamatukogu	
Töö autor: Jevgeni Novikov	
Olen koostanud lõputöö iseseisvalt. Kõik lõputöökoostamisel kasutatud teiste tööde autorite tööd, seisukohad, kirjalikest allikatest ja mujal allikates saadud info on nõuetekohaselt viidatud. Olen nõus oma lõputööavaldamisega elektroonilises keskkonnas.	
Allkiri:	
Vastab lõputöö nõuetele Juhendaja: Kiira Udu	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele Kaasjuhendaja: Ain Karafin	Allkiri:
Kaitsmisele lubatud Kolledži direktor: Ain Karafin, MA	Allkiri:

SISUKORD

SISUKORD	3
MÕISTETE JA LÜHENDITE LOETELU	4
SISSEJUHATUS	5
1. TÄISKASVANU ÕPPIMINE JA TULEOHUTUSALANE TEADLIKKUS.....	7
1.1. Täiskasvanute õppimine ja õpetamine	7
1.1.1. Täiskasvanu õpetamine ja elukestev õpe.....	7
1.1.2. Õpimotivatsioon ja – takistused	12
1.1.3. Õppemeetodid.....	14
1.2. Elanikkonna tuleohutusteadlikkuse uuringud	16
1.2.1. Uuringute tutvustus ja lühiülevaade	17
1.2.2. Uuringute sisendnäitajate tulemused 2010 ja 2013	18
2. UURIMUSLIK OSA.....	20
2.1. Empiirilise uurimuse eesmärgid ja uurimisküsimused	20
2.2. Uuringu meetodika	20
2.3. Uuringu valim	22
2.4. Uurimuse tulemused ja analüüs	22
3. JÄRELDUSED JA ETTEPANEKUD	32
3.1 Järeldused.....	32
3.2 Ettepanekud	34
KOKKUVÕTE	35
SUMMARY	37
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	38
TABELITE JA JOONISTE LOETELU	40
LISA 1. ANKEETKÜSIMUSTIK.....	41
LISA 2. INTERVJUU	45

MÕISTETE JA LÜHENDITE LOETELU

Andragoogika – täiskasvanute õpetamist käsitlev teadusharu. (EKI, 2015)

Ettevõtte tuleohutuskoolitus – evakuatsiooni ja tulekahju korral tegutsemise õppus – teoreetiline ja praktiline harjutus, milles viiakse läbi tulekahju olukorra simulatsioon ning tuvastatakse tulekahjuõppusele seatud eesmärkide täitmine. (Tuleohutuse seadus, 2010)

Ohutuskäitumine – käitumisviis, millega osatakse näha võimalikke riske, hoida ära ohtusid ning oma tegevusega mitte panna ohtu enda ega teiste inimeste elu ja vara. (Päästeamet, 2013)

Päästeala ennetustöö – päästesündmuste ennetamine, mis on suunatud ootamatute olukordade ärahoidmisele, mis ohustavad vahetult füüsiliste või keemiliste protsesside kaudu inimese elu, tervist, vara või keskkonda tulekahju, loodusõnnetuse, plahvatuse, liiklusõnnetuse, keskkonna reostuse või muu sarnase olukorra korral ja selle sisuks on inimeste teadlikkuse tõstmine päästesündmuste tekke ärahoidmiseks, esmasest käitumisest õnnetuse korral, päästesündmuse toimumiseks valmistumisega. (Päästeamet, 2013)

Teadlikkuse indeks – ennetusvaldkonna tegevuste mõjul elanikkonna teadlikkuse tõusu hindamiseks välja töötatud meetodika, mis võimaldab saada ülevaade 15-74aastaste teadmistest tule- ja veeohutuse teemadel. (Päästeamet, 2013)

Tööealine elanik – 15-74aastane Eestis elav inimene. (Statistikaamet, 2015)

SISSEJUHATUS

Päästeameti üheks strateegiliseks tegevussuunaks aastani 2025 on elanikkonna ohutusosalase teadlikkuse suurendamine (Päästeamet, 2014). See tähendab, et elanike ohutusosalased teadmised, hoiakud ja käitumine on kasvanud tasemele, kus igaüks väärtustab ja loob turvalist keskkonda.

Peamised kannatanutega lõppevad tuleõnnetused leiavad aset täiskasvanud inimestega. Päästeameti ennetustöö osakond on täiskasvanud elanikkonna tuleohutusalast teadlikkust mõõtnud alates aastast 2008. Läbi ennetusvaldkonna teenuste mõjutatakse täiskasvanud elanikkonna tuleohutusalast teadlikkust peamiselt läbi meediakampaaniate, koolituste ja individuaalsete nõustamiste. Statistikaameti andmetel (2015) on 2014. aasta alguse seisuga Eestis üle 800 000 tööealise inimese. Päästeala ennetustegevused jõuavad neist vaid piiratud osani. Ainus koht, kus täiskasvanu tuleohutusalast teavet koolituse raames peab saama, on tema töökoht. Tuleohutusseadusega kehtestatud määrus „Tulekahju korral tegutsemise plaanile ning evakuatsiooni ja tulekahju korral tegutsemise õppuse korraldamisele esitatavad nõuded“ sätestab ettevõtetele kohustuse personali tuleohutusosalaselt koolitada, enamasti tellitakse antud koolitused tuleohutusettevõtelt. Andmed sellest kui palju täiskasvanuid tuleohutusettevõtteid igal aastal koolitavad puuduvad. Hetkel on teadmata, milline on koolituste efektiivsus täiskasvanud elanikkonna ohutuskäitumisele ja kas nad rakendavad koolitusel saadud teadmisi ka koduses keskkonnas tuleohutuse tagamisel. Ennetustöö osakonna hinnangul on ennetustöö paremaks planeerimiseks ning võimalike koostöövõimaluste arendamiseks on kõnealune teave vajalik.

Lõputöö üldeesmärgiks on uurida, kas ja millist mõju avaldavad tuleohutusettevõtete poolt läbiviidud koolitused asutuste personali ehk tööealise elaniku ohutuskäitumisele väljaspool nende töökohta, nende koduses keskkonnas.

Antud lõputöö uurimisülesanded on:

- töö teoreetilises osas käsitleda täiskasvanute õppimise olemust ja metoodikat ning anda ülevaade Päästeameti tellitud täiskasvanud elanikkonna tuleohutusosalase teadlikkuse uuringute tulemustest aastatel 2010 ja 2013;
- viia läbi kvalitatiivsel meetodil poolstruktureeritud intervjuud tuleohutusettevõtete koolitajatega;
- viia läbi kvantitatiivsel meetodil anonüümne ankeetküsitlus Lääne regiooni kahe maakonna Pärnumaa ja Läänemaa nelja asutuse töötajatele, kes on oma töökohas viimase aasta jooksul läbinud asutusest väljastpoolt tellitud tuleohutusosalase koolituse;
- analüüsida intervjuudest ja ankeetküsitlustest saadud tulemusi, võrrelda neid elanikkonna teadlikkuse uuringu tulemustega ning uurida, milline on tuleohutusettevõtete tuleohutusosalaste koolituste efektiivsus asutuste personali ehk tööealise elaniku koduses keskkonnas.

Uurimuse läbiviimiseks kasutab autor kvantitatiivset ja kvalitatiivset uurimismeetodit. Andmete ja info kogumiseks viib autor läbi intervjuud ja ankeetküsitlused. Intervjuud viiakse läbi tuleohutusettevõtete koolitajatega ning ankeetküsitlused saadetakse Lääne regiooni nelja asutuse töötajatele, kes on oma töökohas viimase aasta jooksul läbinud asutusest väljastpoolt tellitud tuleohutusosalase koolituse.

Lõputöö koosneb kolmest osast. Esimeses osas keskendub autor täiskasvanuõppe teoreetilisele käsitlusele ja seni läbi viidud uuringutele täiskasvanud elanikkonna tuleohutusosalase teadlikkuse mõõtmiseks. Teises osas kirjeldab autor uurimistöö metoodikaid ja esitab saadud tulemusi. Töö kolmandas osas analüüsib autor saadud uurimistulemusi ning teeb järeldusi ja omapoolseid ettepanekuid.

1. TÄISKASVANU ÕPPIMINE JA TULEOHUTUSALANE TEADLIKKUS

1.1. Täiskasvanute õppimine ja õpetamine

Töö selles peatükis annab autor ülevaate täiskasvanud õppija eripärast, elukestva õppimise olemusest, õpimotivatsioonist ja – takistustest ning metoodikast.

1.1.1. Täiskasvanu õpetamine ja elukestev õpe

Selleks, et lähemalt uurida täiskasvanu õppimise eripära, tuleb esmalt avada ka õppimise kui protsessi olemust. Järgnevalt kirjeldab autor õppimist läbi erinevate teoreetiliste käsitluste.

Õppimine on protsess, mis eeldab interaktsiooni väliskeskkonnaga. Õppimist peetakse toimunuks kui käitumises ilmneb muutus või modifikatsioon, mis püsib suhteliselt pikka aega. (Gagné & Driscoll, 1992, lk 9)

Õppimine saab toimuda ja sageli ka toimub ilma õpetamiseta, kuid mil saab õpetamine toimuda ilma õppijateta ja õppimiseta, on palju enam vaieldav. (Jarvis, 1998, lk 41)

Õpetamist võib vaadelda kui kavatsust esile kutsuda õppimine, kuid kui see on ebaedukas, siis võib seda vaadelda pigem nurjunud õpetamise katsena kui nurjunud õpetamisena. (Jarvis, 1998, lk 42)

Konstruktivistliku õpikäsituse järgi on õppimine aktiivne protsess, mis algab kogemisest ja selle tõlgendamisest. Uued teadmised luuakse lähtuvalt enda senise maailmapildi kontekstis olemasolevatest teadmistest. (Bransford, Brown & Cocking, 2000, lk 18)

Mõistet õppimine kasutatakse kahes erinevas, kitsamas ja laiemas tähenduses. Õppimine kitsamas tähenduses kui inimtegevuse üks liik. Selles mõttes on õppimine reproduktiivne tegevus juba olemasoleva tarkuse omandamisel kellegi, näiteks õpetaja või infokandja (õpik,

magnetlint jm) vahendusel. Selliselt määratleb mõistet prof Ülo Vooglaid, käsitledes õppimist kui vähemalt ühekordselt vahendatud sundtegevust, mis seisneb mingi teadmise omandamises selle äraõppimise, mõistmise ja sellest arusaamise teel. (Märja, Lõhmus & Jõgi, 2003, lk 49)

Õppimine laiemas tähenduses, nagu seda enamasti on kombeks kasutada kodu- ja välismaises praktikas, tähendab uue teadmise, idee, oskuse, arusaama, hoiaku, suhtumise jne omandamist elu jooksul läbi paljude sotsiaalsete rollide. Selles tähenduses rakenduvad õppimisel erinevad tegevused (Märja, *et al.*, 2003, lk 49):

- uurimine sündmusi jälgides ja protsessidesse süvenedes, avastamaks põhjuslikke seoseid ja sõltuvusi;
- jäljendamine e reprodutseerimine, näiteks kellegi töövõtete järeletegemine;
- meditatsioon e teadmiseni jõudmine mõtlemise teel;
- töötamine (näit praktilise tegevuse käigus vajalike töövõtete omandamine katseeksituse teel);
- loomine e uute ideede genereerimine;
- mäng.

Sellest võib autor järeldada, et õppimine leiab aset siis kui ollakse avatud uut teavet vastu võtma ja välise keskkonnaga suhtlema. Õppimise puhul ei pea alati toimuma õpetamine, vaid õppida on võimalik ka iseseisvalt ning õppimisega luuakse uusi teadmisi.

Et mõista õppimise tegelikke resultate, peab õpetaja tajuma õpilase isiksusele toimivat mõjuvälja tervikuna. See tähendab nõustumist tõsiasjaga, et kõikjal –õppetunnis või teistes elusituatsioonides toimub üheaegselt nii tahtlik kui tahtmatu õppimine. Tahtliku õppimisega on tegemist siis, kui õppur püüab teadlikult omandada uut informatsiooni või tegevusoskusi. Tahtmatu ehk kaasneva õppimise korral on enamasti tegemist teadvustamata protsessiga. Seejuures on vaja märkida, et valdava osa teadmisi ja oskusi omandavad inimesed just viimati mainitud viisil. (Krull, 2000, lk 179)

Õpitegevuses on psüühilised protsessid omavahel seotud. Nende aktiveerumise järjestusel on oluline, isegi määrav roll õppimise tulemuslikkuse, sh omandamise kindluse seisukohalt. Õpitava lõplik omandamine on võimalik üksnes järgneva loogilise ahela kõigi elementide järjestikuse läbimise tulemusena: häälestamine – tähelepanu kontsentreerimine – tajumine –

vastuvõtmine – arusaamine – meeldejätmise – meeldetuletamine – kasutamine – lõplik omaksvõtmine. (Märja, *et.al.*, 2003, lk 54)

Psühholoogid mõistavad üldjuhul õppimise all protsessi, kus praktilise kogemuse vahendusel kujunevad õppuri tegevusvõimes või käitumises suhteliselt püsivad muutused. Peatudes veidi pikemalt selle definitsiooni osadel, vajab kõigepealt seletamist fraas „tegevusvõimes või käitumises“. Õppimise tagajärjel tekivad muutused loomulikult inimese teadvuses. Nende üle saab otsustada vaid õppuri väliselt jälgitava käitumise põhjal. Õppimine kui protsess ise ei ole vaadeldav ning otsustused selle toimumise või mittetoimumise kohta on seetõttu alati järelduslikud. (Krull, 2000, lk 180)

Et õppimise näol on tegemist väga keeruliste psüühiliste protsessidega, on seda raske kirjeldada ühe kõikehaarava mudeliga. Sel põhjusel pole ka tänapäeval ühtset õppimisteooriat. (Krull, 2000, lk 181)

Õpetamine on teadmiste ja oskuste omandamiseks; situatsioonide loomine teadmiste ja oskuste kujunemiseks. Ilma õppija aktiivsusest ja dialoogita ei kujune ei teadmisi ega oskusi, nii eeldab õppimine protsessis osalejate (õppija-õpetaja-õppijad) aktiivset vastastikust mõjutamist. Teadmine on tunnetusprotsessi tulem ja vorm, teadmine on alati subjektiivne, kompleksne ja kogemusel põhinev. (Märja, *et.al.*, 2003, lk 99)

Õpetamine ei ole universaalne tegevus, seega ei ole olemas ka õpetamise universaalset mudelit ega definitsiooni. Õpetamise mõiste on iseenesest ebamääramine ja mitmetähenduslik. Kirjanduse põhjal võib väita, et täiskasvanu õpetamist käsitletakse mitmetähenduslikult, kusjuures lähtutakse erinevatest aspektidest. Õpetamist analüüsitakse ja käsitletakse filosoofilisest, psühholoogilisest, pedagoogilisest, sotsiaalpsühholoogilisest, sotsioloogilisest aspektist. Vähem leiame arutlusi õpetamisest, kus subjektidest on täiskasvanud ja õpetamist-õppimist vaetakse andragoogilisest aspektist lähtudes. (Märja, *et.al.*, 2003, lk 101)

Olles avanud õppimise olemuse ning saanud ülevaate selle protsessist on oluline liikuda täiskasvanu õppija eripärade juurde. Autor uuris allikaid, kus on täiskasvanute õppimist läbi erinevate teooriate selgitatud ning toob nendest välja ja tõstab esile järgneva.

Täiskasvanute õpetamine on interaktsiooni protsess, mis koosneb tegevustest või sündmustest, kus oluliseks kujuneb suhe subjektide vahel. Andragoogilises mudelis on subjekti mõiste üks olulisemaid. Subjektina käsitletakse teadvustatud aktiivsuse kandjat, subjektsuse teguritena nimetatakse valmisolekuid ja võtmeid, tunnetust ja teadvust. (Märja, *et.al.*, 2003, lk 106)

Täiskasvanuks loetakse traditsioonilisest koolieast vanemat indiviidi, küpseks täiskasvanuks aga nn teises nooruses ehk keskealisi ja vanemaid. Järgnevalt on toodud üldiselt täiskasvanud õppijale omased jooned (Illeris 2007, ref Järve, Räs & Seppo, 2012, lk 15):

- täiskasvanud õpivad seda, mida nad soovivad õppida ning mis on nende jaoks tähenduslik;
- täiskasvanud kasutavad õppides oma varasemaid teadmisi ja oskusi;
- täiskasvanud võtavad oma õpingute eest nii palju vastutust kui soovivad (kui seda on võimaldatud);
- täiskasvanud ei kaldu osalema õpingutes, millel nad ei näe tähendust ega millest nad ei huvitu.

Täiskasvanute õppimist üldisemalt iseloomustab enamasti välise surve puudumine – õpingud ei tulene möödapääsmatusest, mis on iseloomulik noortele täiskasvanutele. Keskendutakse enam teemadele, mida soovitakse õppida, mida soovitakse mõista või kogeda või õppida kasutamiseks spetsiifilistes kontekstides. (Illeris, 2007, ref Järve *et.al.*, 2012, lk 15)

Täiskasvanul on enamasti kehvem sensoorne tundlikkus ning nõrgem mehaaniline ja kujundlik mälu kui lastel, ent nad suudavad seda korvata meeldejäetava materjali parema loogilise tõlgendamise, läbimõelduma korrastamise ja eelneva sidumisega. Enamasti valdavad täiskasvanud mnemotehnilisi võtteid. (Kidron, 1999, 180)

Suur osa täiskasvanu õppimisest toimub informaaalselt igapäevase tegevuse käigus ning see on initsieeritud ja elluviidud õppija endi poolt. Sellegipoolest ei teadvusta täiskasvanud, et nad õpivad, ehkki nad on aktiivselt kaasatud informaaalsesse või ise-juhitud õpitegevusse kodus või töökohal. (Merriam & Caffarella, 1999, lk 32)

Täiskasvanute õppimine on protsess, mille läbi õppijad saavad läbi teadmisi läbi oluliste kogemuste. Olulise äratundmine viib tulemusteni. Täenduslik kogemus leiab aset, siis kui me teadvustame toimuvat ja millist tähtsust ning mõju avaldab toimuv sündmus meie isiksusele. (Knowles, Holton, Swanson, 1998, 38)

Sellest võib autor järeldada, et täiskasvanu õppimine leiab aset kogu-aeg kui kogetakse midagi uut ja muudetakse ses osas senist maailmapilti, mõttelaadi või käitumist ning tihtipeale ei saa õppija ise aru, et on toimunud õppimine.

Täiskasvanute õppimine leiab aset kolmel viisil: formaalne õppimine, mitteformaalne õppimine ja iseseisev õppimine. (Merriam & Caffarella, 1999, lk 26)

Võtmesõnadena täiskasvanute õpetamisel võib välja tuua: täiskasvanute orientatsioon õppimisele on elukeskne, millest tulenevalt sobivad nende õppe osaks elulised situatsioonid; täiskasvanud õpivad kõige paremini läbi kogemuse; täiskasvanutel on ka suur vajadus olla iseseisev ja nende individuaalsed erinevused kasvavad koos vanusega. (Knowles, *et.al.*, 1998, 40)

Siinkohal saab järeldada, et täiskasvanute õpetamisel on oluline roll kogemuste ja situatsioonide kasutamisel, mida elulisem ja igapäevast elukeskkonda õppimisprotsess on, seda tõenäolisemalt täiskasvanud õppija selles kaasa lööb.

Elukestev õppimine on elukestev protsess, mille kestel inimene suurendab ja kohandab oma teadmisi ja oskusi ning arendab tegutsemisvõimet. See peab võimaldama saada teadlikuks iseendast ja oma kogemustest. (Jõgi, 2001, lk 19)

Elukestev õppimine on tunnetatud vajadus ühiskonnas, mille väljundiks on tahtmine õppida ja ennast täiendada. (Andresoo, 2001, lk 21)

Elukestvat õppimist peetakse üheks olulisemaks vahendiks, mis võimaldab inimesel arendada oma potentsiaali ning tunda enda osalisena ühiskonnaelus. Õppimise võimaluste loomine kõikidele inimestele kogu nende elu kestel on võetud paljude haridusstrateegiate aluseks. (Jõgi, 2001, lk 14)

Elukestva õppimise sisuks on õppimine: pidev eneseareng, muutus, kasv, mida võib vaadelda kui pidevat-jätkuvat protsessi. (Jõgi, 2001, lk 18)

Uuringud on tõestanud, et inimese intellektuaalsed võimed kasvavad keskmiselt 25. eluaastani. Reeglina on selliseks kasvuks ka head tingimused: enam-vähem selle vanuseni kestab õppimine formaalharidussüsteemis, pidev vajadus ennast arendada säilitab usu endasse ja soodustab intellektuaalsete võimete kasvu. Inimese õpivõime püsib stabiilsena 20.-50. eluaastani ja alles seejärel algab järk-järguline langus, mis on seotud pigem elustiili muutumisega, mitte otseselt vanusega. (Märja, *et.al.*, 2003, lk 73)

Autor saab vahepeatüki kokkuvõtteks öelda, et õppimine toimub edukalt ka täiskasvanu eas ning suur osa õppimisest toimub tahtmatult ja enesele teadvustamata. Täiskasvanute õpetamisel tuleb aga silmas pidada nende eripärasid ja lähtuvalt sellest luua ka õppeprogrammid ning -metoodika.

1.1.2. Õpimotivatsioon ja –takistused

Motivatsioon on võtmesõnaks erinevate tegevuste juures, eriti läheb seda tarvis õppimiseks. Järgnevalt uurib autor, kuidas kirjeldavad õpimotivatsiooni erinevate autorite teooriad.

Nagu lapsi, motiveerib ka täiskasvanuid õppima uudishimu, avastusrõõm ja teistelt tunnustuse saamise soov, veelgi iseloomulikum on neile aga püüd õppimise kaudu saada sotsiaalseid ja materiaalseid hüvesid, veenduda õpitu praktilisuses ning hoida õppuse ajalgi oma lugupeetavus enda simlis kõrge. Nii ei tuleks ka täiskasvanute õpetamisel tunnustust tagasi hoida. (Kidron, 1999, lk 182)

Täiskasvanud on motiveeritud õppima kui nende huvid ja vajadused saavad läbi selle rahuldatud, mis on ka peamised lähtekohad täiskasvanuõppe organiseerimisel. (Knowles, *et.al.*, 1998, 40)

Seega on täiskasvanuõppe kavandamisel oluline silmas pidada, et ka nemad ootavad huvitavaid õppetunde ning läbi õpitu saavad tunnustust. Nii nagu autorid on leidnud täiskasvanute ja laste õpimotivatsioonis sarnasusi, on nad välja toonud ka nende motivatsiooni erinevused.

Täiskasvanud õppija õppeprotsess ja õpimotivatsioon erineb laste ja noorte omast mitmest aspektist. Üle elukaare muutuvad inimese soovid ja motivatsioon õppida. Vanuseliselt eristatakse täiskasvanud õppijate puhul peamiselt kahte faasi – täiskasvanud ja küpsed täiskasvanud. (Illeris, 2007, ref Järve, *et.al.*, lk 15)

Õpimotivatsioon on üks nendest olulistest pedagoogilistest probleemidest, mille lahendamise vajalikkuses pole vaja veenda ühtegi õpetajat. Kuid motivatsiooni näol on tegemist ka ühe keerulisema ja vastuolulisema probleemiga pedagoogikas üldse. Siin on kõige olulisem mõista, et õpilaste motiveerimine ei õnnestu peaaegu kunagi lihtsate meetodiliste võtete ega trikkidega, vaid eeldab õpetajalt õppe- ja kasvatustöös laiahaardelist ehk strateegilist lähenemist nii üksikõpilastele kui ka tervele grupile. (Krull, 2000, lk 391)

Nagu õppimistki on ka motivatsiooni püütud aegade jooksul seletada mitmel viisil. 20. sajandi alguses püüti inimeste käitumisajendeid näha ühefaktorilistena – kas väliste stiimulite või freudistlike sisemiste seksuaalsete/destruktiivsete tungidena. Tänapäeval käsitletakse motivatsiooni mitmefaktorilisena. Arvesse püütakse võtta nii kognitiivseid kui ka emotsionaalseid tegureid selle kujunemisel. Samuti on selgeks saanud, et motivatsiooni ei saa adekvaatselt kirjeldada ilma isiksuslikke ega sotsiaalseid faktoreid arvestamata. Viimasel ajal ongi üha enam hakatud pöörama tähelepanu individuaalsetele erinevustele motivatsioonis, sh motivatsiooni tahteliste aspektidele. Kõik see on aidanud mõista, et inimotivatsioon on erakordselt keeruline ilming ning ühe ja sama käitumise aluseks võivad olla täiesti erinevad sisemised motiivid. (Krull, 2000, lk 394)

Õppetöö korralduses nii grupi kui ka individuaalsel tasandil on üsna palju tegureid, millest olenevad õpilase ettekujutused õppimise eesmärkidest ja käitumine õpieesmärkide saavutamisel. Ja omakorda, õpilaste ettekujutused õppetegevuse otstarbest määravad paljus ära nende suhtumise õppimisse eesmärkidest. Esimesel pilgul võib näida, et selle tõdemusega ongi paljud õpimotivatsiooni saladused avastatud. Probleemisse veidi süvenedes pole aga raske näha, et õppimise otstarve kui mõiste on ise mitmetahuline ja ka erineval viisil tõlgendatav. (Krull, 2000, lk 427)

Alapeatüki kokkuvõtteks võib järeldada, et motivatsioonil on täiskasvanuõppes oluline osa ning selle tähtsust ei maksa alahinnata. Et motivatsiooni tekitamine ei ole lihtne ülesanne, tuleb õpetajal õppetöö planeerimisel sellele spetsiaalselt keskenduda ning arvesse võtta õppijate erinevusi ja vajadusi.

1.1.3. Õppemeetodid

Õppemeetod nagu iga teinegi meetod on vahend eesmärkide saavutamiseks. Seetõttu algab õppemeetodi valik õppija vajadustest lähtuva eesmärgi püstitamisest. Loomulikult ei ole õppija ega ka õpetaja eesmärgiks „teema läbi võtta“ või „tähelepanu juhtida“. Küll aga võib teema läbimine või tähelepanu juhtimine osutada vajalikuks kokkulepitud tulemuste saavutamiseks. Eesmärgid peaksid peegeldama põhilist nihet, mida õppe tulemusena oleks vaja saavutada õppija käitumises, teadmistes, arvamustes, mõtteviisis, hoiakutes vm. See nihe võiks seisneda näiteks uute teadmiste ja oskuste omandamises või olemasolevate ajakohastamises, arusaamade täpsustamises või arvamuste formeerumises, hoiakute muutumises, emotsionaalse rahulduse saamise, valmisoleku kujunemise tegutsemiseks, tunnetuslike võimete arenemises vm. Erinevate eesmärkide saavutamist toetavad erinevad õppemeetodid. (Märja, *et.al.*, 2003, lk 167)

Õpetamisprotsesse võib vaadelda nii õpetaja- kui õppijakesksetena. Äärmiselt õpetajakeskseid käsitlusi ei soovitata täiskasvanuhariduses kasutada. Mõlemad käsitlused rõhutavad indiviidi – kas õpetaja või õpilase erinevusi ning baseerub nendevahelisel suhtel. (Jarvis, 1998, lk 144)

Õpetajakesksete õppemeetodite puhul saab eristada kahte lähenemisviisi: õpetada ainet materjali traditsioonilise esitamise meetodi järgi või püüda õpilastelt informatsiooni välja meelitada hoolika küsitlemise abil. Õpetajakeskseteks õppemeetoditeks on näiteks loeng, suunatud diskussioon, kontrollitud diskussioon, demonstratsioon. (Jarvis, 1998, lk 144-147)

Õppija-keskse õpetamise puhul on õpetaja rohkem õppimise suunaja kui teadmiste allikas ja kuigi õpetaja vastutab õpitu tekkimise eest, ei kontrolli õpetaja õppimise tulemusi. Olulisemad õppija-kesksed õppemeetodid on ajurünnak, debatt, rühmadiskussioon, intervjuu, projektimeetod, rollimäng, seminar, õppereisid, töötoad. (Jarvis, 1998, lk 153)

Põhimõtteliselt võiks õpetajakesksete õppemeetodite alla liigitada kõik õpetamisviisid, kus õpetaja on õppeprotsessis aktiivseks osapooleks. Esmalt kuuluvad siia õppematerjali suuline esitamine loengu, jutustuse ja seletusena ning klassidemonstratsioonid. (Krull, 2000, lk 331)

Õppemeetodite valikut mõjutavad protsessis osalevate subjektide ootused, individuaalsus ja stiil. (Märja, *et.al.*, lk 169)

Kõige tulemuslikum on õppimisprotsess sel juhul, kui kasutatakse õppijat aktiveerivaid õppemeetodeid. Meetodite, mille valikul lähtutakse üksnes õpetaja- või õppeainekesksest loogikast, rakendamisel, on õpitulemused madalamad. (Märja, *et.al.*, lk 175)

Erinevate allikate põhjal on võimalik väita, et täiskasvanute õpetamise puhul toimivad edukamalt õppija-kesksed õppemeetodid, mis tähendab et täiskasvanu kui õppija on rohkem rõhutatud ja protsessi aktiivsem pool, õpetaja on selle metoodika puhul suunaja.

Aktiivne õppimine on õppija motiveeritud, tahteline, eesmärgipärane vaimne või füüsiline tegevus õppimise kaudu realiseeritava eesmärgi saavutamiseks. Aktiivne õppimine põhineb tähendusliku kogemuse omandamisel. (Märja, *et.al.*, 2003, lk 177)

Aktiivõppe meetodite kasutamine esitab õpetajale kõrgendatud nõudmisi ja suurendab töö mahukust. Millise tahes aktiveeriva meetodi rakendamine nõuab aeganõudvat ettevalmistust. Aktiivõppes on suur osakaal õppijate sotsiaalsel, vaimsel ja psüühilisel valmisolekul, vastutustundel toimuva õnnestumise eest ja isiklikul huvil protsessi juhtimise vastu. (Märja, *et.al.*, 2003, lk 178)

Aktiveerivate õppemeetodite kasutamine täiskasvanute koolitamisel (Märja, *et.al.*, 2003, lk 178):

- tagab protsessi õppijakesksuse;
- võimaldab saada ühist kogemust, mis liidab õpperühma nii tegevuslikult kui emotsionaalselt;
- suurendab õppijate huvi ja õpimotivatsiooni;
- võimaldab kasutada õppijais enestes peituvat potentsiaali- kogemusi, eelnevaid teadmisi, rakendada sotsiaalseid oskusi;
- arendab kommunikatiivseid ja koostööoskusi;
- võimaldab tõsta õppijate vastutust õppe tulemuslikkuse eest;

- mõjutab õppijate hoiakuid ja suhtumisi.

Mida suuremat hulka mitmesuguseid meetodeid ja taktikalisi võtteid sisaldab õpetaja metoodiline varamu, seda avaramad on tema võimalused loovalt ja paindlikult õppeprotsessi juhtida. (Märja, *et.al.*, 2003, lk 179)

Õppemeetodite sobivuse hindamiseks õpilaste isiksuseomaduste järgi pakub mitmeid võimalusi Goodi ja Poweri (1976) õpilastüüpidele klassifikatsioon. Selle kohaselt jaotavad autorid õpilased edukateks, suhtlejateks, sõltuvateks, võõrandunuteks ja viirastuslikeks. (Krull, 2000, lk 327)

Peatüki kokkuvõttena on oluline välja tuua, et õppimine toimub edukalt ka täiskasvanu eas ning suur osa õppimisest toimub tahtmatult ja enesele teadvustamata. Õppimine leiab aset siis kui ollakse avatud uut teavet vastu võtma ja välise keskkonnaga suhtlema. Õppimise puhul ei pea alati toimuma õpetamine, vaid õppida on võimalik ka iseseisvalt ning õppimisega luuakse uusi teadmisi. Täiskasvanuõppe kavandamisel on oluline silmas pidada, et nad ootavad huvitavaid õppetunde ning läbi õpitu saadavat tunnustust. Täiskasvanute õpetamise puhul toimivad edukamalt õppija-kesksed õppemeetodid, mis tähendab, et täiskasvanu kui õppija on rohkem rõhutatud ja protsessi aktiivsem pool. Täiskasvanute õpetamisel tuleb silmas pidada nende eripärasid ja lähtuvalt sellest luua ka õppeprogrammid ning -metoodika. Prioriteetsel kohal täiskasvanuõppes on ka õpimotivatsioon. Et motivatsiooni tekitamine ei ole lihtne ülesanne, tuleb õpetajal õppetöö planeerimisel sellele spetsiaalselt keskenduda ning arvesse võtta õppijate erinevusi ja vajadusi.

1.2. Elanikkonna tuleohutusteadlikkuse uuringud

Ülevaate elanikkonna üldisest tuleohutusalasest teadlikkusest annavad Päästeameti poolt tellitavad tuleohutusteadlikkuse uuringud.

Elanikkonna tuleohutusala teadlikkust mõõdetakse Päästeametis alates 2008. aastast indeksil põhineva uuringuga. Eesmärk on koguda perioodilist tagasisidet ennetustöö mõjususe kohta ning anda sisendinfot ennetustöö efektiivsuse mõõtmiseks. (Päästeamet, 2013a, lk 16)

Autor on vaatluse alla võtnud kahe aasta teadlikkuse uuringud ning toob välja nende põhinäitajad täisealise elanikkonna tuleohutusosalase teadlikkuse osas.

1.2.1. Uuringute tutvustus ja lühiülevaade

2008. aastal töötati Päästeameti ja eriala spetsialistide koostöös välja elanikkonna tuleohutuse teadlikkuse indeksi mõõtmise ja arvutamise süsteem. Indeks on sisendiks regionaalsete ja maakondlike keskuste töö tulemuslikkuse hindamisel. Uuringut on läbi viidud aastatel 2008 kuni 2013. (Päästeamet, 2015)

Uuringumeetodiks on kvantitatiivne uuring, mille raames viiakse läbi intervjuud Eesti elanikkonna seas vanuses 15-74, kelle hulgas tehakse proportsionaalne valik vastavalt piirkonna elanike arvule, asulatüübile, maakonnale, rahvusele, soole ja vanusegruppide olemasolule ning katvusele. Valimisse kuuluvate elanike tuleohutusosalane ettevalmistustase sealjuures on teadmata. (Päästeamet, 2015)

Uuringu väljundiks olevate indeksite süsteem, nende aluseks olevad näitajad on järgmised (Päästeamet, 2015):

- teadmised;
- hoiakud;
- käitumine ja ennetav käitumine.

Elanikkonna teadlikkuse uuringud näitavad toimunud muutusi elanikkonna tuleohutusosalases teadlikkuses, käitumises ja hoiakutes, sh ohutuse kui ka ennetustöö aspektist. Uuringu tulemused (ja nende põhjal arvutatud indeks) peegeldavad teavitustöö efektiivsust ja on sisendiks järgmise tegevusperioodi eesmärkide seadmisel. (Päästeamet, 2015)

Elanikkonna ohutusosalase teadlikkuse indeksid saadakse uuringu tulemusena. Indeks koosneb alljärgnevatest osadest: teadmised (sh ohutusvarustus, abi kutsumine) 20%, hoiakud (sh ohutusvarustuse vajalikkus, huvitatus ohutusosalase teabe saamisest) 20%, käitumine (sh ohutusvarustuse kasutamine) 30%, ennetav käitumine (sh ohu ja vastava käitumise teema käsitlemine peres, ohuallikate ja ohutusvarustuse hooldamine) 30%. (Päästeamet, 2014, lk 30)

1.2.2. Uuringute sisendnäitajate tulemused 2010 ja 2013

Autor toob välja 2010. ja 2013. aastal läbiviidud uuringute sisendnäitajatest (teadmised, hoiakud, käitumine) need tulemused, mida kasutas autor antud lõputöö küsitluse läbiviimisel.

Uuring 2010. aasta tuleohutusteadlikkuse ja -käitumise teavitustöö efektiivsuse kohta viidi läbi 2010. aasta sügisel. Küsitlused toimusid TNS Emori telefoniküsitlustena ja personaalintervjuudena vastaja kodudes (Omnibuss-uuring). Valimi suurus telefoniküsitluses oli 2100 inimest ning Omnibuss-uuringus 500 inimest vanuses 15–74 eluaastat. (Päästeamet, 2010, lk 3)

Elanikkonna tuleohutusosalased teadmised 2010. aasta uuringutulemustel (Päästeamet, 2010, lk 32):

- teadmised tulekahju arengu kiirusest - 46% elanikest teab;
- lühinumbri 112 tuntuusest tulekahjust teatamisel - 83% teab.

Elanikkonna tuleohutusosalased hoiakud 2010. aasta uuringutulemustel (Päästeamet, 2010, lk 17):

- suitsuanduri vajalikkus eluruumis - 81% elanikest peab väga vajalikuks.

Elanikkonna tuleohutusosalane käitumine 2010. aasta uuringutulemustel (Päästeamet, 2010, lk 25):

- suitsuanduri olemasolu eluruumis - 80% leibkondadel on;
- eluruumides mittesuitsetamine - 70% leibkondadest ei suitsetata eluruumis;
- kontrollitud suitsuanduri töökorras olekut - 52% peredest on kontrollitud;
- küttekollete hooldamine - 86% küttekollet omavatest peredest on hooldanud;
- kas peres räägitakse tuleohust ja käitumisest selle korral - 22% räägib.

2013. aasta tuleohutusosalase teadlikkuse uuring viidi läbi novembris 2013. Uuring korraldati eesmärgiga näidata 2013. aasta ennetustöö tulemusel toimunud muutusi 15-74-aastaste Eesti elanike tuleohutusosalases teadlikkuses, käitumises ja hoiakutes ning koguda sisendinfot ennetustöö efektiivsuse mõõtmiseks riiklike, piirkondlike ja maakondlike eesmärk-indeksite arvutamisel. Uuringu meetodiks oli arvuti abil juhitud telefoniküsitlus (CATI - Computer Assisted Telephone Interviewing) ja valimiks 2200 inimest. (Päästeamet, 2013b, lk 3)

Elanikkonna tuleohutusosalased teadmised 2013. aasta uuringutulemustel (Päästeamet, 2013b, lk 7):

- teadmised tulekahju arengukiirusest – 50% elanikest on kursis;
- lühinumbri 112 tuntus tuleohust teatamiseks – 84% teavad.

Elanikkonna tuleohutusosalased hoiakud 2013. aasta uuringutulemustel (Päästeamet, 2013b, lk 17):

- suitsuanduri olemasolu kodus on väga vajalik – nõustub 78% elanikest.

Elanikkonna tuleohutusosalane käitumine 2013. aasta uuringutulemustel (Päästeamet, 2013b, lk 25, lk 33):

- suitsuanduri olemasolu kodus – on olemas 88% leibkondadest;
- suitsuanduri töökorras oleku kontrollimine – 52% on viimase kuu jooksul kontrollinud;
- eluruumides mittesuitsetamine – 68% leibkondadest ei suitseta eluruumis;
- küttekollete hooldamine – 88% küttekollet omavatest leibkondadest on hooldanud;
- peres räägitakse tuleohust ja käitumisest selle korral – räägitakse 23% leibkondadest.

Peatüki kokkuvõttes leiab autor, et Päästeameti tellitud elanikkonna tuleohutusosalase teadlikkuse uuringute kohaselt on inimeste tuleohutusosalane teadlikkus vaadeldud indikaatorite lõikes valdavalt üle keskmise. Nõrkade kohtadena teadmiste ja käitumise seast toob autor esile inimeste teadmised tulekahju arengu kiirusest ja ennetusmeetmena tuleohust ja selle korral käitumisest rääkimise kodudes. Töö empiirilises osas toob autor välja võrdluse teadlikkuse uuringu tulemustest ja oma poolt küsitatud inimeste, kes on töökohal tuleohutusosalaselt koolitatud, vastuste tulemustest.

2. UURIMUSLIK OSA

2.1. Empiirilise uurimuse eesmärgid ja uurimisküsimused

Lõputöö üldeesmärgiks on uurida, kas ja millist mõju avaldavad tuleohutusettevõtete poolt läbiviidud koolitused asutuste personali ehk tööealise elaniku ohutuskäitumisele väljaspool nende töökohta, nende koduses keskkonnas.

Selleks püstitas autor lõputöö uurimuslikule osale järgmised uurimisülesanded:

- viia läbi kvalitatiivsel meetodil poolstruktureeritud intervjuud tuleohutusettevõtete koolitajatega;
- viia läbi kvantitatiivsel meetodil anonüümne ankeetküsitlus Lääne regiooni nelja asutuse töötajatele, kes on oma töökohas viimase aasta jooksul läbinud asutusest väljastpoolt tellitud tuleohutusosalase koolituse;
- analüüsida intervjuudest ja ankeetküsitlustest saadud tulemusi, võrrelda neid elanikkonna teadlikkuse uuringu tulemustega ning uurida, milline on tuleohutusettevõtete tuleohutusosalaste koolituste efektiivsus asutuste personali ehk tööealise elaniku koduses keskkonnas.

2.2. Uuringu metoodika

Uurimise eesmärgiks on kogutud andmetele tuginedes näidata, milline on ettevõtete töötajatele suunatud tuleohutusosalaste koolituste mõju täiskasvanud elanikkonna ohutuskäitumisele koduses keskkonnas. Lõputöö empiirilise osa läbiviimiseks valis autor kombineerituna kvantitatiivse ja kvalitatiivse meetodi.

Kvantitatiivse uurimuses rõhutatakse üldkehtivate põhjuste ja tagajärgede seadusi. Taustaks on olemise filosoofiline käsitlus, mille järgi tegelikkus moodustub objektiivselt töödeldavatest tõsiasjadest. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2005, lk 130)

Eelnevast lähtudes kasutab autor töö ühe osana kvantitatiivse uurimise meetodit, milleks on ankeetküsitlus.

Ankeetküsitlus on hea meetod uurimaks inimese arusaamu, veendumusi, seisukohti, teadmisi ning oskuseid. (Kidron, 2007, lk 74)

Kvantitatiivse uuringu käigus andmete kogumiseks koostas autor 15 küsimusest koosneva ankeetküsimustiku (Lisa 1). Ankeedis kasutati peamiselt valikvastusega ja hinnangskaalaga küsimusi. Küsimustik on koostatud eesti keeles. Autor valis andmete kogumiseks veebiküsitluse meetodi, see tähendab, et vastajad täidavad ankeeti iseseisvalt neile saadetud lingi kaudu ning vastused on anonüümsed.

Interneti teel andmete kogumisel on mitmeid eeliseid. Nimelt, uurija nähtamatus vähendab andmete moonutamise ohtu. Meilisuhtluse käigus tulevad respondentide vaatenurgad ja mured sageli paremini välja kui silmast silma kontakti puhul. (Laherand, 2008, lk 48-49)

Lisaks on positiivne ka see, et vastaja saab vastata neile sobival ajal, see aga vähendab vastamisega kaasnevat stressi ja võimaldab anda läbimõeldumaid vastuseid. (Laherand, 2008, lk 267)

Kvalitatiivseid uurimismeetodeid iseloomustab nähtuste interpreteerimine, mis võimaldab koguda kompetentsetelt inimestelt informatsiooni ja uurida kuidas nemad teatud nähtusi mõistavad. Kvalitatiivsete meetodite kasutamine võimaldab saada põhjaliku ettekujutuse nähtuste olemusest ja mitmekesisusest. (Krull, 2000, lk 38-39)

Lähtudes neist argumentidest otsustas autor kasutada uurimuses ka kvalitatiivset uurimismeetodit.

Kvalitatiivseks uurimismeetodiks valis autor intervjuu. Poolstruktureeritud ja avatud küsimustega intervjuu (Lisa 2) aluseks on autori poolt koostatud küsimustik. Intervjuu koosnes kümnest küsimusest, ühe intervjuu keskmiseks pikkuseks oli 20 minutit.

Uurimuse teostamisel lähtuti eetilistest printsiipidest. Respondentidelt küsiti eelnevalt nõusolekut uurimuses osalemise kohta ning küsitletutele selgitati töö ja andmete kasutamise eesmärke.

Kogutud andmeid analüüsis käesoleva töö autor. Küsimustikest näidetena toodud tsitaadid on töös kursiivkirjas ja tähemärgiga 12. Tsitaatide ees on respondenti tähistav kood (R – intervjuu respondent) ja number. Tabelid ja joonised on vormistatud MS Excel tabelitöötlusprogrammis ning MS Word tekstitöötlusprogrammis.

2.3. Uuringu valim

Kvantitatiivse uuringu valimiks on autori poolt valitud nelja erineva asutuse personal, kellele on viimase aasta jooksul korraldatud töökohas tuleohutualane koolitus. Selleks, et saada vastused võimalikult erinevate valdkondade inimestelt, toimus küsitluses osalevate asutuste valik sihilikult. Asutused valiti selliselt, et nende tegevusala järgi oleks vastanute hulka kaasatud erineva taustaga ja haridusliku ettevalmistusega inimesed. Küsitlused saadeti kahte haridusasutusse – koolieelne haridusasutus ja kool, ühte tööstusettevõttesse Pärnu maakonnas ja ühte hotelli Lääne maakonnas. Küsitlusele vastas kokku 67 inimest, kellest 22 olid töötajad tööstusettevõttest, 19 töötajad koolieelsest haridusasutusest, 18 töötajad hotellist ja 8 töötajad üldhariduskoolist. Küsitlus viidi läbi märtsis 2015.

Kvalitatiivse uurimuse valimisse kuulub neli tuleohutusala koolituste läbiviijat Pärnu maakonnast. Respondentidega viidi läbi intervjuud märtsis 2015.

2.4. Uurimuse tulemused ja analüüs

Järgnevas peatükis analüüsitakse ankeetküsitluse tulemusi, mis on vastavalt teoreetilisest käsitlusest tulenevate teemakategooriate alusel jaotatud kolmeks: teadmised, hoiakud, käitumine ja intervjuude tulemusi, mis on teemakategooriate alusel jagatud viieks. Ankeetküsitlusele vastanute vastused olid automaatselt küsitluskeskkonna poolt pandud Microsoft Excel formaati ja antud faili hakkas autor statistiliselt töötleva andmete saamiseks.

Intervjuude vastused kirjutas töö autor MS Word dokumendiformaati ja kodeeris respondentide vastused nii, et vastajat ehk respondenti tähistab kood R (intervjuu respondent) ja selle järel vastaja number. Intervjuudest võetud tsitaate on kasutatud respondentide mõtete kohta näidete toomiseks.

Ankeetküsitluses osales kokku 67 töötajat kolmest Pärnumaa ja ühest Läänemaa asutusest, kellest 19 olid mehed ja 48 naised, mis protsentuaalselt annab meeste osalusprotsendiks 28 ja naiste 72.

Tabel 1. Ankeetküsitlusele vastanute vanuseline koosseis

Vanus	Vanuseline jaotus	Protsentuaalne jaotus
18 – 29	9	14%
30 – 44	29	43%
45 – 59	23	34%
60 – 74	6	9%

Küsitluses osalenutest oli kõige enam vastanuid vanuserühmas 30-44 ehk 29 vastanut, mis teeb koguhulgast 43%. Kõige vähem vastanuid oli vanuserühmas 60-74 ehk 6 vastanut, mis teeb koguhulgast 9%. (Tabel 1)

Kuna autor soovis analüüsida tulemusi nende vastanute ankeetidest, kes on viimase aasta jooksul osalenud ettevõtte tuleohutusalastel koolitustel, siis koguhulgast oli neid 62.

Järgnevalt analüüsib autor ankeetküsitlusele vastanute tuleohutusalaseid teadmisi, hoiakuid ja käitumist peale ettevõtte tuleohutusalase koolituse läbimist.

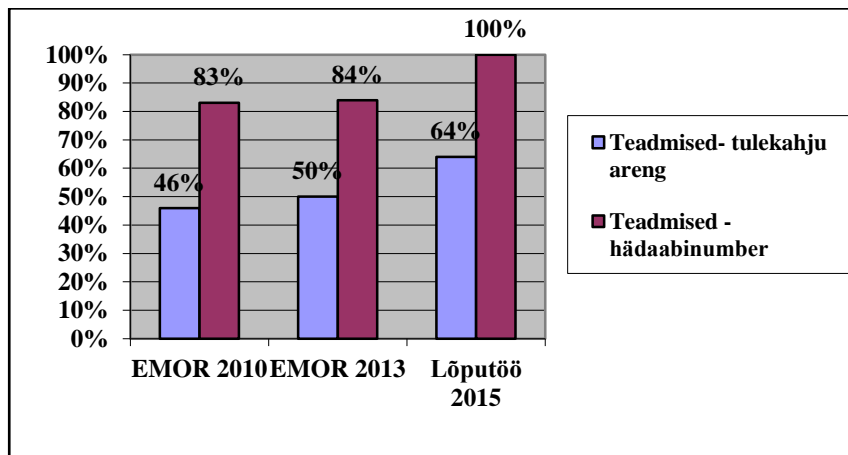
Töötajate tuleohutusalased teadmised

Teadmiste osas on uuritud vastanutelt kahte teemat, esimene neist tulekahju arengu kiiruse ja teine hädaabinumbri teadmine.

Kõikidest vastanutest teadis, et tulekahju areneb eluohtlikuks 5 minutiga 40, mis teeb 64% koguhulgast, ülejäänud pakkusid järgmisi variante: 10 minutit pakkus 16 vastanut, 15 minutit 1 vastanu ja vastata ei osanud 5 vastanut.

Hädaabinumbrit 112 teadsid kõik tuleohutusalasel koolitusel osalenud vastajad ehk õigesti vastas 62 vastanut.

Võrreldes saadud tulemusi teadmiste osas töö teoreetilises pooles käsitletus elanikkonna tuleohutuselase uuringu andmetega, siis teadis 2010. aastal teadis tulekahju arengu kiirust 46% vastanutest ja 2013. aastal 50% vastanutest, hädaabinumbrit teadis 2010. aastal 83% vastanutest ja 2013. aastal 84% vastanutest.

Joonis 1. Teadmised tulekahju arengu kiirusest ja hädaabinumbrit

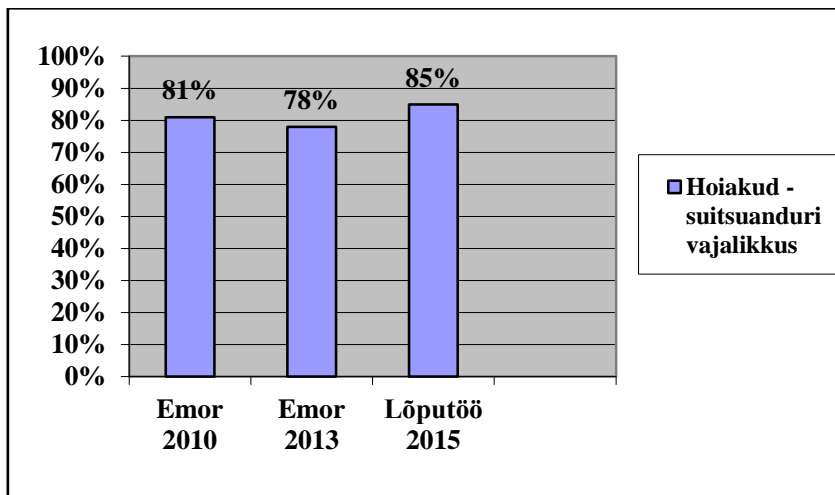
Töötajate tuleohutuselased hoiakud

Hoiakute osas uuriti ankeetküsitlusele vastanute hulgast üht teemat, mis puudutas suitsuanduri vajalikkust eluruumis.

Väga vajalikuks pidas suitsuanduri olemasolu ruumis 53 vastajat ehk 85% koguhulgast, pigem vajalikuks pidas suitsuanduri olemasolu 9 vastajat ja pigem mittevajalikuks pidas suitsuanduri olemasolu 1 vastaja.

Kui kõrvutada saadud andmed teoreetilises osas käsitletud Päästeameti poolt läbiviidud teadlikkuse uuringuga, siis 2010. aastal pidas suitsuanduri olemasolu väga vajalikuks 81% vastanutest ja 2013. aastal 78% vastanutest, millest võib järeldada, et koolitusel osalenud inimeste hoiak selle näitaja osas erineb mõnevõrra.

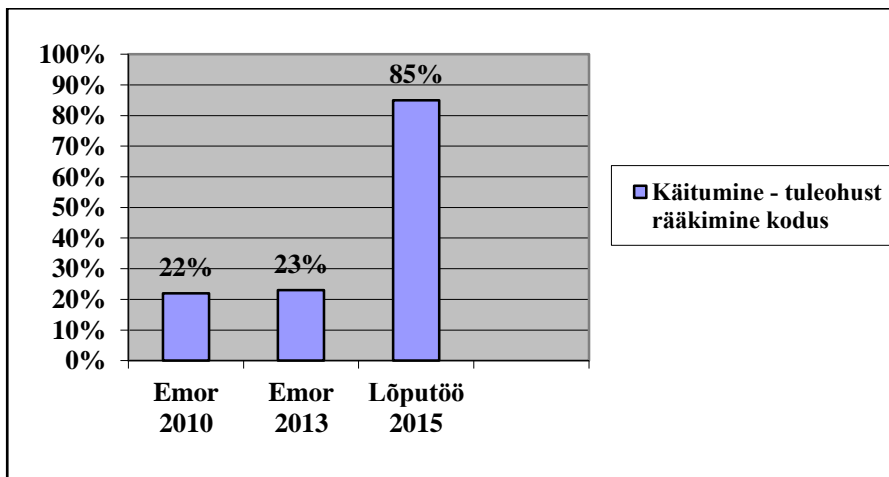
Joonis 2. Hoiakud suitsuanduri vajalikkuse osas

Töötajate tuleohutusalaane käitumine

Käitumise osas uuriti viit teemat: tuleohust rääkimine kodus, suitsuanduri olemasolu eluruumis, suitsuanduri hooldamine, küttekolde hooldamine ja toas suitsetamine.

Koolitustel osalenutest on peale koolituse kodu tuleohust rääkinud 53, mis teeb 85% vastanute koguhulgast, sh on nii tulekahju ohust, tekkepõhjustest ja tulekahju korral käitumisest kodus rääkinud 37 vastanut. Tulekahju ohust kodus pole rääkinud 6 vastanut, vastuse „elan üksi“ või „pole kellelegi rääkida“ andis 2 vastanut.

Võrreldes saadud andmeid teoreetilises osas käsitletud uuringutulemustega, mille korral räägiti kodus tuleohust 2010. aastal 22% leibkondades ja 2013. aastal 23% leibkondades, siis võib järeldada, et tuleohutusalaasel koolitusel osalenud käsitlevad suure tõenäosusega tuleohu teemat kodus keskkonnas.

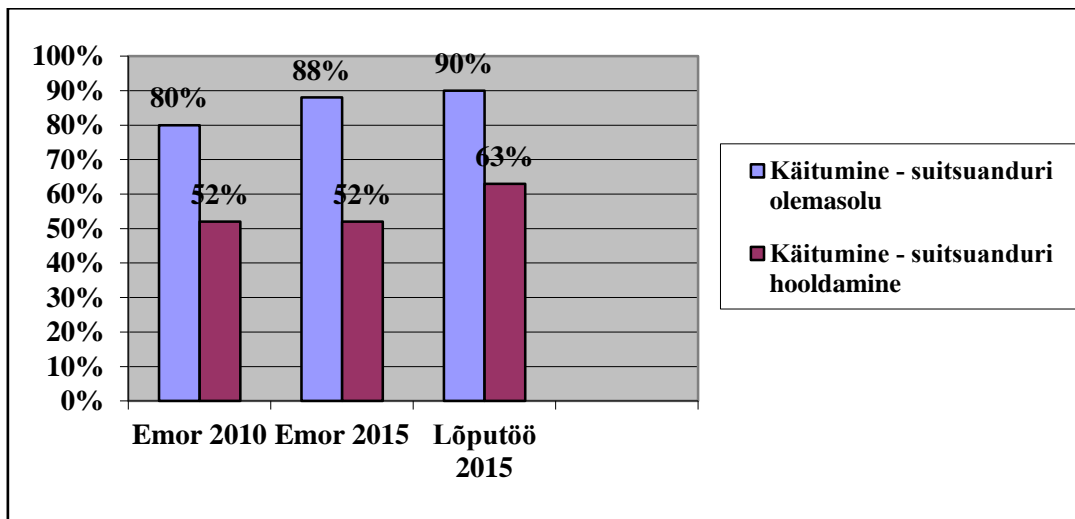
Joonis 3. Käitumine: tuleohust rääkimine kodus

Nõuetekohaselt paigaldatud suitsuandur või muu tulekahju avastamise seade on eluruumis olemas 56 vastajal, mis teeb 90% kogu vastanute hulgast. Nõuetekohaselt paigaldatud suitsuandurit eluruumis ei ole 5 vastajal ja 1 vastaja ei osanud öelda, kas tal on eluruumis suitsuandur või mitte.

Võrreldes andmeid elanikkonna teadlikkuse uuringu tulemustega, mille puhul oli suitsuandur eluruumis olemas 2010. aastal 80% leibkondadel ja 2013. aastal 88% leibkondadel, võib järeldada, et suitsuanduri olemasolu protsent on koolitusel läbinute puhul mõnevõrra kõrgem.

Lõputöö küsitlusele vastanutest on suitsuandurit viimase 30 päeva jooksul testinud kas ise, keegi pereliikmetest või keegi teine tema kodus 39 vastanut, mis teeb 63% vastanute koguhulgast. Suitsuandurit ei ole testinud 18 vastanut ja küsimusele ei osanud vastata 5 vastajat.

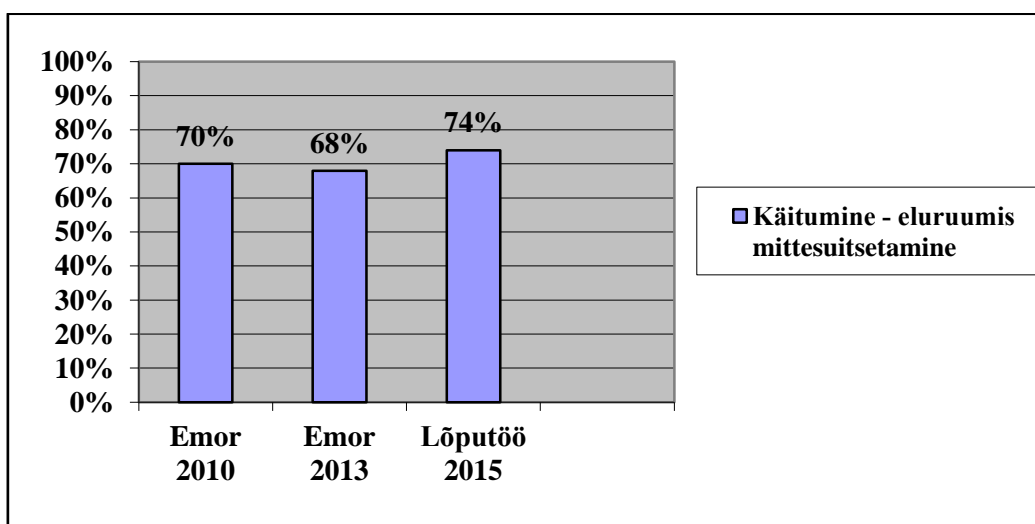
Võrreldes andmeid elanikkonna teadlikkuse uuringuga, saab erinevusena välja tuua, et viimase tulemuste põhjal on suitsuanduri töökorras olekut viimase 30 päeva jooksul kontrollinud nii 2010. kui ka 2013. aastal 52% peredest, mis jällegi näitab, et koolitusel osalenute puhul on suitsuanduri testimise protsent kõrgem.

Joonis 4. Käitumine suitsuanduri olemasolu ja hooldamise osas

Eluruumides suitsetamisele vastas 46 vastanut, et keegi neil kodus ei suitseta, see teeb koguhulgast 74%. Seda, et keegi pereliikmetest siiski suitsetab kodus vastas ühtekokku 15 vastanut.

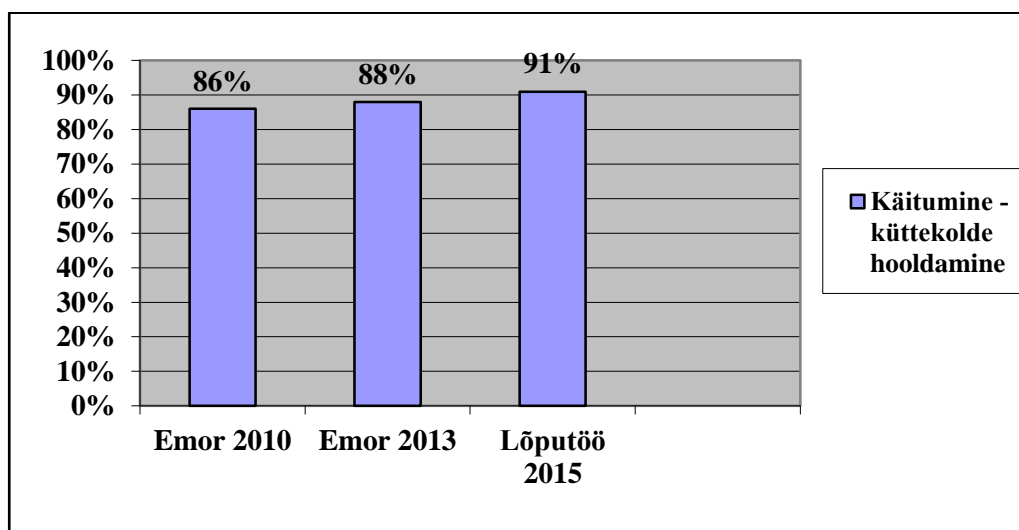
Elanikkonna teadlikkuse uuringu andmetel ei suitseta keegi pereliikmetest eluruumides 2010. aasta tulemuste põhjal 70% ja 2013. aasta tulemuste põhjal 68%. Võrreldes neid tulemusi käesoleva küsitluste tulemustega, saab näha, et koolitusel osalenute hulgas on kodus mittersuitsetajaid rohkem.

Joonis 5. Käitumine: eluruumis mittersuitsetamine

Ahiküte või segatüüpi küte, kus on lisaks muule kütteviisile esindatud ka ahi või kamin on kodus 34 lõputöö küsitlusele vastanutest, mis teeb koguhulgast 55%. Ahikütte omanikest on küttekollet hooldanud või lasknud hooldada viimase aasta jooksul 31 vastanut, ehk 91% koguhulgast, omakorda 7 neist on hooldanud küttekollet ise ja 24 on kutsunud küttekollet hooldama ja korsten pühkima korstnapühkija, protsentuaalselt teeb see vastavalt 23% ja 77%.

Elanikkonna teadlikkuse uuringu põhjal on küttekollet omavatest peredest küttekollet viimase 12 kuu jooksul hooldanud 2010. aasta tulemuste põhjal 86% ja 2013. aasta tulemuste põhjal 88%, millest järeldub, et koolitusel osalenutel on antud protsent küll mõnevõrra kõrgem, kuid siiski on tulemus samaväärselt kõrge.

Joonis 6. Käitumine: küttekollete hooldamine

Intervjuude analüüs

Intervjueeritavate taust: koolituse kogemus varieerub 1 aastast kuni 6 aastani. Koolituspiirkondadeks on intervjueeritavatel peamiselt Pärnumaa, lisaks ka Läänemaa ja ühe puhul terve Eesti. Koolitavate arv on respondentidel 10 – 300ni aastas, üks respondent ei osanud koolitavate arvu välja tuua.

Koolitavate ettevalmistus ja huvi teema vastu

Respondentide hinnangul on koolitavate taust ja tuleohutusala ettevalmistus enne vastavat koolitust nõrgal tasemel või puudub üldse.

R1 Nõrgal tasemel. Kümnepalli süsteemis vastaks see numbrile 3.

R2 Enamusel koolitavatest puudub tuleohutusala ettevalmistus. Koolitusel saavad inimesed ka.

R4 On olemas mingisugused teadmised aga üldjuhul on need väga pealiskaudsed. Kohati on valed arusaamad nii evakuatsioonist kui ka tuleohutusest üldiselt.

Kõigi respondentide hinnangul on töötajate huvi tuleohutusala koolituste vastu olemas, enamus juhtudel isegi suur. Eriti kõrge huvi on neil, kes pole varem tuleohutusala koolitusel osalenud ja huvi tuntakse peamiselt kodus rakendatavate teadmiste osas. Huvi osas toovad respondendid välja ka kuulajate haridustaseme, väites et mida kõrgema haridusega on koolitavad, seda suurem huvi ja motivatsioon on neil koolitusel kaasa mõelda ning teemat kuulata.

R1 Huvi sõltub inimese iseloomust ja varasemast kogemusest õnnetustega.

R2 Need inimesed, kes ei ole vastava koolitusega kokku puutunud, tunnevad väga suurt huvi. Eriti huvitab inimesi kodudes rakendatavad teadmised.

R4 Huvi on üldjuhul suur aga palju oleneb ka inimesest endast. Koolitused on näidanud, et mida kõrgema haridusega on kuulajaskond seda suurem on ka huvi ja tajutakse teema tõsidust rohkem.

Olulised teemad koolituses

Respondendid peavad antud koolitust oluliseks ning tõid välja teemad, mis vajavad erilist tähelepanu oma prioriteetsuse osas.

R1 Ohutusnõuded tuletöödel ja evakuatsiooni tundmine.

R2 Ettevõtete koolitamisel tuleb keskenduda konkreetse asutuse tuleohutuse omapärale, samas inimeste huvi on suur ka koduse tuleohutuse küsimustes.

R3 Kindlasti õige käitumine tulekahju algstaadiumis ja evakuatsiooni teema.

R4 Evakuatsiooni korraldamist (just selle õigeaegset alustamist ja otsuse vastuvõtmist). Tulekahju teate edastamine, kas siis läbi ATS süsteemi või kõnega Häirekeskusesse. Praktika on näidanud, et just tulekahju teate edastamine on olnud kohati puudulik. Kolmas vajalik tegevus oleks tõenäoliselt tulekahju kustutamine tulekustutiga.

Koolituste kitsaskohad

Töö autor palus respondentidel välja tuua koolituste kitsaskohad ning peamisteks on nende hinnangul vähene motiveeritus koolitusel aktiivselt osalemiseks ning samuti ka ettevõtete kokkuvõtteid koolituste tellimise arvelt. Üks respondentidest arvas, et koolituse tulemuslikkus oleneb teenuse kvaliteedist, koolitus peab olema läbi viidud võimalikult praktilisel moel ja professionaalsete koolitajate poolt.

R1 Inimeste motiveeritus puudub.

R2 Paljud ettevõtted soovivad koolituste pealt raha kokku hoida ning personal ei saa piisavalt objektipõhiseid tuleohutuslaseid teadmisi.

R3 Võib-olla inspektorite liiga leebe suhtumine koolituste ja õppuste ära jätmise suhtes.

R4 Kõik oleneb teenuse pakkujast. On osad ettevõtted, kes pakuvad antud teenust aga puudub praktiline kogemus. Koolitus, kus ei osata vastata elulistele küsimustele ja kus on praktiline osa läbiviidud mitte kvaliteetselt ei anna mingit tulemust. Sellest sõltuvalt ei pruugi sihtgrupp mõista teema olulisust. See on üks kitsaskoht. Olen vägagi kindel, et koolitused, mis on läbiviidud praktikute poolt on tunduvalt kvaliteetsamad.

Seadusest tulenevaid nõudeid ettevõtete personali tuleohutuslaste koolituste korraldamisele pidasid respondendid valdavalt piisavaks. Küll aga pakkusid respondendi välja täiendavaid ideid olemasolevate nõuete tõhustamiseks, näiteks tõi nad välja, et ettevõtete töötajate tuleohutuslaste teadmisi tuleks ametnike poolt pisteliselt kontrollida ning lühendada evakuatsiooniharjutuste läbiviimise intervalli suurettevõtetel.

R4 Usun, et nõuded personalile on piisavad. Tuleb arvestada, et tulekahju kustutamine ja evakuatsiooni läbiviimine ei ole nende põhitöö. Samas leian, et suur ettevõtetes tuleks kaaluda praktiliste evakuatsiooniharjutuste tihedamat läbiviimist. Olen isiklikult töötanud Inglismaal ühes suures tehases, kus harjutati läbi iga kvartal tehases personali evakuatsiooni.

R2 Tuleks kontrollida pisteliselt ettevõtete töötajate teadmisi tuleohutusjärelvalve ametnike poolt. Puuduste korral peaks inimesi uuesti koolitama.

R4 Evakuatsiooniharjutuste intervall suurettevõtetel.

Koolituste kasu inimeste ohutuskäitumisele

Respondentide hinnangul on ettevõtete tuleohutuskoolitustel positiivne mõju nii töötajate teadmistele kui ka nende tuleohutuslaste käitumisele koduses keskkonnas. Kõik respondendid pidasid üsna tõenäoliseks seda, et koolitusel osalenud kasutavad saadud teadmisi ka koduse keskkonna tuleohutumaks loomisel.

R1 Suutsin tekitata inimestes arutelu ja suurema huvi tuleohutuse vastu üldiselt. Seega võib lugeda, et koolitus andis vähemalt sellisel puhul tulemusi ja mõtlemisainet.

R2 Inimesed on teadlikumad ja koolituse tagasiside on positiivne.

R4 Üsnagi tõenäoliseks saab seda pidada. Näiteks kuidas teha korralik kõne Häirekeskusesse või kuidas kasutada tulekustutit.

3. JÄRELDUSED JA ETTEPANEKUD

Antud peatükis võetakse kokku teoreetiline osa ja töö uurimuse tulemused. Samuti teeb autor omapoolsed ettepanekud asutuste tuleohutuskoolituste abil töötaja koduse ohutuskäitumise mõjutamiseks.

3.1 Järeldused

Autori eesmärgiks oli uurida, töökohas läbiviidavate tuleohutuskoolituste efektiivsust tööalase elaniku kodusele ohutuskäitumisele. Uurimuse käigus küsitleti kolme Pärnumaa ja ühe Läänemaa asutuse personali ning intervjuueriti nelja tuleohutuskoolituste läbiviijat.

Analüüsides nii töö teoreetilist osa ning uurimusest saadud tulemusi, on võimalik teha mitmeid järeldusi.

Töö teoreetilises pooles tõi autor läbi erinevate käsitluste välja, milline on täiskasvanud õppija, kuidas toimub nende õpetamise protsess ja kui oluline on õppimise juures motivatsioon ning õigete õppemeetodite valik. Sama tõi välja ka intervjueeritavad töö uurimusi poolest. Nende hinnangul on koolituse tulemuslikkus teenuse kvaliteedist, koolitus peab olema läbi viidud võimalikult praktilisel moel ja professionaalsete koolitajate poolt.

Ehkki motivatsiooni tekitamine täiskasvanus on keeruline protsess, selgus intervjuude tulemustest, et tuleohutuskoolitusel osalevatel töötajatel on siiski huvi teema vastu olemas, enamus juhtudel isegi suur. Eriti kõrge huvi on neil, kes pole varem tuleohutusalasel koolitusel osalenud ja huvi tuntakse peamiselt kodus rakendatavate teadmiste osas. Kõrge huvi osas toodi välja ka viide kuulajate haridustasemele, väitega et mida kõrgema haridusega on koolitatavad, seda suurem huvi ja motivatsioon on neil koolitusel kaasa mõelda ning

teemat kuulata, mida toetab ka töö teoreetiline käsitlus, kus tuuakse esile, et motivatsiooni ja huvi tekkimisel on suur roll täiskasvanu küpsusel.

Vaatamata sellele, et töökohas läbiviidavate tuleohutuskoolituste olulisus toodi intervjueeritavate poolt välja, on nendega seoses ka mitmeid kitsaskohti. Paljud asutused hoiavad koolituste tellimise arvelt kokku ning sellest tulenevalt ei läbi töötajad kvaliteetset tuleohutusosalast koolitust. Mis omakorda on seotud ka õpimotivatsiooniga, kuna koolitatavad on parema meelega valmis kuulama huvitavat ja professionaalset koolitajat. Ka hetkel tuleohutusseadusest tulenevad nõuded ei taga töötajatele suunatud koolituste kvaliteeti ega nende toimumise vajalikku sagedust.

Päästeameti tellitud elanikkonna teadlikkuse uuringute tulemused annavad hea ülevaate elanike tuleohutusosalastest teadmistest, hoiakutest ja käitumisest. Uuringuküsitlustele vastanud on valitud juhuvaliku teel, mistõttu ei ole teada vastanute eelnev tuleohutusosalane ettevalmistus. Siinkohal sai autori poolt läbi viidud ankeetküsitlustest tagasiside selle kohta, millised on tööealise elaniku tuleohutusosalased teadmised, hoiakud ja käitumine peale töökohas toimunud tuleohutusosalase koolituse läbimist.

Uurimusest saadud tulemuste põhjal saab järeldada, et tuleohutuskoolitustel osalenute tuleohutusosalased teadmised, hoiakud ja käitumine on paljude näitajate poolest märgatavalt kõrgemad kui eelpool mainitud teadlikkuse uuringu tulemused. Esile võib tuua erinevust koolitusel osalenute paremate teadmiste osas tulekahju arengu kiirusest kui ka hädaabinumbrist.

Koolitustel osalenute ja teadlikkuse uuringutele vastanute käitumise osas on näha erinevusi kõikide võrreldavate näitajate osas. Eriti positiivne näitaja see, et 85% vastanutest on peale koolitusi kodus tuleohust ja selle korral käitumisest rääkinud, lisaks on koolitusel osalenutest 90% paigaldanud koju andurid, 63% neid ka viimase kuu jooksul hooldanud, 74% ei suitseta eluruumides ja küttekollete omanikest on 91% lasknud neid hooldada. Ka intervjueeritavate vastused andsid veendumuse, et koolituste järel on tuleohutuse teema koduses keskkonnas käsitlemine väga tõenäoline. Saadud tulemustest võib järeldada, et koolitusel saadud teadmised on mõjutanud inimeste hoiakuid ja seeläbi ka ohutuskäitumist.

3.2 Ettepanekud

Tulenevalt töö teoreetilisest käsitlusest kui ka uurimuse tulemustest saab järeldada, et tuleohutuskoolitustel on mõju tööealise elaniku ohutuskäitumisele tema koduses keskkonnas. Kuna tööealine elanikkond on sihtgrupp, kelle nõ kättesaamine Päästeameti ennetustegevuste raames on üsna keeruline, siis nende tuleohutuselase teadlikkuse, hoiakute ja käitumise mõjutamiseks on otstarbekas kasutada ära olemasolevaid lahendusi töötajatele suunatud tuleohutuskoolituste näol.

Selleks, et läbi töökohas elluviidavate tuleohutuskoolituste tõhusalt mõjutada tööealise elaniku ohutuskäitumist koduses keskkonnas toob autor välja järgmised ettepanekud:

1. Ettevõtetele ja asutustele pakutavate tuleohutuskoolituste kvaliteet ja läbiviijate ehk koolitajate professionaalsus peab olema hinnatav ning reglementeeritud, mis hoiaks ära ebapädevate – ja kvaliteetsete koolituste pakkumise. Tuleohutuskoolituse läbiviija pädevus peaks vastama Kutsekoja kutsestandardile Tuleohutusspetsialist 5 ja selle rakendumine on võimalik reguleerida seadusandlusega.
2. Hetkel puudutab töötajate tuleohutuskoolitus koolitus vaid enesekontrolli esitamise kohustusega asutusi, mistõttu jäävad tuleohutuskoolitusteta paljud olulised asutused. Seega tuleks reguleerida ka enesekontrolli esitamise kohustuseta asutuste koolitusvajadused, mille tulemusel oleks võimalik viia tuleohutuselased teadmised suurema hulgani tööelistest elanikest. Töötaja peaks saama koolitatud vähemalt üks kord kolme aasta jooksul, kutsestandardile Tuleohutusspetsialist 5 vastava koolitaja poolt, teemadel, mis on hetkel kehtivas määruses kirjeldatud ning lisateemaga, milleks teeb töö autor järgmises punktis ettepaneku.
3. Asutuste tuleohutuselases koolituses tuleks lisada teemana kodust tuleohutust käsitlev punkt. See annaks koolitusel osalejatele lisaks üldistele tuleohutusele ja tulekahju korral käitumisele töökohas ka teadmised kodusest tuleohutusest. Kindlasti mõjutaks isiklik lähenemine teemale ka koolitavate motivatsiooni tuleohutusteadmiste omandamiseks.
4. Päästeameti ennetusvaldkond ja tuleohutuskoolitust pakuvad ettevõtted võiksid ohutussõnumite levitamisel tööealisele elanikkonnale teha koostööd, nt vastavasisuliste materjalide väljatöötamisel ning jagamisel tuleohutuskoolitustel.

KOKKUVÕTE

Päästeameti ühe põhivaldkonna, ennetustöö, eesmärgiks on kujundada Eestis elukeskkond, kus igaüks väärtustab ja loob turvalisust. Selleks tõstetakse läbi erinevate ennetustegevuste inimeste ohutusalast teadlikkust. Mida teadlikum on elanikkond, seda enam suudetakse õnnetusi ennetada ning ohte ära hoida. Lisaks läbi Päästeameti ennetustegevuste edastatavale ohutusalasele teabele, saavad täiskasvanud tuleohutusalast infot ka töökohas.

Lõputöö üldeesmärgiks oli uurida, kas ja millist mõju avaldavad tuleohutusettevõtete poolt läbiviidud koolitused asutuste personali ehk tööelise elaniku ohutuskäitumisele väljaspool nende töökohta, nende kodus keskkonnas. Leidmaks vastused küsimustele, milline on koolituste efektiivsus täiskasvanud elanikkonna ohutuskäitumisele ja kas nad rakendavad koolitusel saadud teadmisi ka kodus keskkonnas tuleohutuse tagamisel, sõnastas töö autor uurimisülesanded.

Autor tutvus täiskasvanute õppimise olemuse ja metoodika teoreetilise baasiga ning andis ülevaate Päästeameti tellitud täiskasvanud elanikkonna tuleohutusalase teadlikkuse uuringute tulemustest aastatel 2010 ja 2013. Autor viis läbi kvalitatiivsel meetodil poolstruktureeritud intervjuud tuleohutusettevõtete koolitajatega ja kvantitatiivsel meetodil anonüümse ankeetküsitluse Lääne regiooni kahe maakonna Pärnumaa ja Läänemaa nelja asutuse töötajatele. Saadud tulemuste kohta koostas autor analüüsi, millest tegi järeldused ja esitas ettepanekud. Töö eesmärgi saavutamiseks said vajalikud uurimisülesanded täidetud.

Töö teoreetilises pooles tõi autor läbi erinevate käsitluste välja, milline on täiskasvanud õppija, kuidas toimub nende õpetamise protsess ja kui oluline on õppimise juures motivatsioon ning õigete õppemeetodite valik. Ehkki motivatsiooni tekitamine täiskasvanus on keeruline protsess, selgus intervjuude tulemustest, et tuleohutuskoolitusel osalevatel töötajatel on siiski huvi teema vastu olemas, enamus juhtudel isegi suur. Eriti kõrge huvi on neil, kes pole varem tuleohutusalasel koolitusel osalenud ja huvi tuntakse peamiselt kodus rakendatavate teadmiste osas. Intervjueeritavate hinnangul oleneb koolituse tulemuslikkus teenuse kvaliteedist, koolitus peab olema läbi viidud võimalikult praktilisel moel ja professionaalsete koolitajate poolt.

Kitsaskohtade poolelt saab esile tuua, et paljud asutused hoiavad koolituste tellimise arvelt kokku ning sellest tulenevalt ei läbi töötajad kvaliteetset tuleohutusosalast koolitust. Ka hetkel tuleohutusseadusest tulenevad nõuded ei taga töötajatele suunatud koolituste kvaliteeti ega nende toimumise vajalikku sagedust.

Töö teoreetilises osas andis autor veel ülevaate Päästeameti tellitud elanikkonna teadlikkuse uuringute tulemustest, milles on uuritud elanike tuleohutusosalaseid teadmisi, hoiakuid ja käitumist. Töö autori poolt läbi viidud uuringust selgus, et tuleohutuskoolitustel osalenute tuleohutusosalased teadmised, hoiakud ja käitumine on paljude näitajate poolest märgatavalt kõrgemad kui eelpool mainitud teadlikkuse uuringu tulemused. Esile võib tuua erinevust koolitusel osalenute paremate teadmiste osas tulekahju arengu kiirusest kui ka hädaabinumbrist. Intervjueeritavate vastused andsid veendumuse, et koolituste järel on tuleohutuse teema koduses keskkonnas käsitlemine väga tõenäoline. Saadud tulemustest saab järeldada, et koolitusel saadud teadmised on mõjutanud inimeste hoiakuid ja seeläbi ka ohutuskäitumist.

Autor tegi töös omapoolsed ettepanekud asutuste tuleohutuskoolituste kvaliteedi hindamise ning reglemeteerimise osas, lisaks ka koolituste korraldussageduse tihendamiseks ja enesekontrolli esitamise kohustuseta asutuste koolitusvajaduste reguleerimises osas. Autor pakkus ka välja, et koolituste teemadesse oleks kasulik lisada kodust tuleohutust puudutav teema ning leidis olulise koostöökooha tuleohutuskoolitust pakkuvate ettevõtete ja Päästeameti ennetustöö valdkonna tegevustes.

SUMMARY

This graduation paper is written in the subject „Effectivity of fire safety trainings for working-age habitant’s safety behaviour in their home environment based by an example of four companies in Western region“.

The main part of the paper consists of 39 pages. This paper includes one table, six figures and two annex. The paper is written in Estonian and has a foreign-language summary in English.

The goal of this paper is to determine which kind of effectiveness reveals the fire safety trainings in working aged habitant’s work places that are conducted by special fire safety companies and does the effectiveness of the trainings reveal at habitant’s home environment. To achieve the goal the author of this paper stated research questions and studied adult learning essence and methodical base and gave review of fire safety awareness surveys at 2010 and 2013 subscribed by Estonian Rescue Board. The autor of this paper organised a web-based questionnaire for workers in three companies from Pärnu and one from Lääne County. Author also carried out a interviews with four fire safety trainers from fire safety companies. The recieved data was analysed.

The analyses showed that those who had attended fire safety training in their work place had higher fire safety knowledge than in theory compared awareness surveys results in many indicators. Interviewees said that after those trainings will be thinkig of fire safety at home environment much more probable among those who attend trainings. The results give reason to conclude that knowledge from fire safety training will affect people’s attitude and behaviour about fire safety.

According to the analysis the author of this paper made suggestions to raise quality of those trainings and found a cooperation points between activities of fire safety companies and emergency prevention field of Estonian Rescue Board.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Andresoo, J., 2001. Elukestvast õppest ja selle mõttest. Elukestev õpe Eestis. Artiklite kogumik. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Bransford, J.D., Brown, A.L., & Cocking, R. R. 2000. How people learn? Brain, mind, experience, and school. Washington, D.C: National Academy Press.

Eesti Keele Instituut, 2015. *Eesti keele seletav sõnaraamat*. [Võrgumaterjal]. Leitav: <http://www.eki.ee/dict/ekss/>. [Kasutatud 04.04.2015].

Gagné, R.M., Driscoll, M.P. 1992. Õppimise olemus ja õpetamine. Tartu: Tartu Ülikooli trükikoda.

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2005. Uuri ja kirjuta. Tallinn: Kirjastus Medicina.

Hämäläinen, J. 2001. Sissejuhatus sotsiaalpedagoogikasse. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Illeris, K. 2007. How we learn: Learning and non-learning in school and beyond. Oxon: Routledge.

Jarvis. P. 1998. Täiskasvanuharidus ja pidevõpe. Teooria ja praktika. Tallinn: Kirjastus SE&JS.

Jõgi, L., 2001. Elukestev õpe – Ideest strateegiani, strateegiast kontseptsioonini. Artiklite kogumik. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Järve, J., Räis, M-L. & Seppo, I. 2012. Erialase tasemehariduseta inimeste osalemine elukestvas õppes. Uuring, Tallinn: Eesti Rakendusuuringu keskus CentAR.

Kidron, A. 2007. Elustiil ja heaolu. Eluviis, tegevusstiilid ja subjektiivne heaolu. Akadeemia Nord ja Anti Kidron. Tallinn: Paar.

Kidron, A. 1999. 122 õpetamistarkust. Andras & Mondo.

Knowles, M.S., Holton, E.F., Swanson, R.A. 1998. The Adult Learner: The Devinitive Classic in Adult Education and Human Resource Development. 5th ed. Houston.

Krull, E. 2000. Pedagoogilise psühholoogia käsiraamat. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Laherand, M. 2008. Kvalitatiivne uurimisviis. Tallinn: OÜ Infotrükk.

Merriam S., Caffarella R. 1999. Learning in Adulthood. San-Francisco: Jossey-Bass Publishers.

Märja, T., Lõhmus, M., Jõgi, L. 2003. Andragoogika. Raamat õppimiseks ja õpetamiseks. Tallinn: Kirjastus Ilo.

Päästeamet. 2013. Ennetustöö hetkeolukorra analüüs. Analüüs, Tallinn: Päästeamet.

Päästeamet. 2014. Päästeameti strateegia 2015-2025. Tallinn: Areal Disain.

Päästeamet. 2015. Tuleohutusosalase teadlikkuse uuringu tehniline kirjeldus. Päästeamet, Ennetustöö osakond.

Statistikaameti koduleht, 2015. *Statistika andmebaas*. [Võrgumaterjal]. Leitav: <http://pub.stat.ee/px-web.2001/dialog/statfile2.asp>. [Kasutatud 20.01.2015, 18.03.2015].

TNS Emor. 2010. Elanikkonna tuleohutuse teadlikkuse seire 2010. Aruanne, Tallinn: Päästeamet.

TNS Emor. 2013. Elanikkonna tuleohutusteadlikkuse uuring 2013. Aruanne, Tallinn: Päästeamet.

Tuleohutuse seadus (2010).

TABELITE JA JOONISTE LOETELU

Tabel 1. Ankeetküsitlusele vastanute vanuseline koosseis	23
Joonis 1. Teadmised tulekahju arengu kiirusest ja hädaabinumbrist	24
Joonis 2. Hoiakud suitsuanduri vajalikkuse osas	25
Joonis 3. Käitumine: tuleohust rääkimine kodus	26
Joonis 4. Käitumine suitsuanduri olemasolu ja hooldamise osas	27
Joonis 5. Käitumine: eluruumis mittedisainamine	27
Joonis 6. Käitumine: küttekollete hooldamine.....	28

LISA 1. ANKEETKÜSIMUSTIK

Sisekaitseakadeemia Päästekolledži kadeti Jevgeni Novikovi lõputöö teemal: „Asutuste tuleohutuskoolituste efektiivsus tööalise elaniku ohutuskäitumisele koduses keskkonnas Lääne regiooni nelja asutuse näitel“.

Palun vastake järgmistele küsimustele:

1. Millises asutuses ja mis ametikohal te töötate?

2. Mis on Teie sugu?

Mees
Naine

3. Kui vana Te olete? Palun märkige oma vanusevahemik:

18-29
30-44
45-59
60-74
Üle 74

4. Kas Te elate ... ?

omaette majas, eramus

paarismajas, ridaelamus, kuni 8 korteriga elamus

enam kui 8 korteriga elamus

5. Kas Te olete osalenud asutuses korraldatud tuleohutusalasel koolitusel?

JAH

EI

Raske öelda

6. Millal toimus tuleohutusalane koolitus, millel te osalesite?

7. Kas Te olete peale kõnealust koolitust oma peres rääkinud tuleohust kodus ja sellest, kuidas selle korral käituda?

On räägitud tulekahju ohust, kuid ei ole räägitud sellest, kuidas pereliikmed selle korral käituma peaksid

On räägitud nii tulekahju ohust (tekkepõhjustest) kui ka käitumisest

Ei ole räägitud

RASKE ÖELDA

8. Kas Te oskate öelda kui kiiresti areneb tulekahju inimesele eluohtlikuks?

15 min

10 min

5 min

RASKE ÖELDA

9. Kuivõrd vajalikuks peate suitsuanduri olemasolu oma kodus?

ei ole üldse vajalik

pigem ei ole vajalik

pigem on vajalik

väga vajalik

RASKE ÖELDA

10. Kas Teie praeguses eluruumis on lakke paigaldatud suitsuandur või muu tulekahju avastamise seade?

jah

ei

RASKE ÕELDA

11. Kui teil on kodus suitsuandur, kas Teie ise või keegi Teie perest on viimase kuu (e 30 päeva) jooksul kontrollinud oma kodus oleva suitsuanduri töökorras olekut (so vajutades testnuppu)

ei ole

jah, olen ise

keegi teine, kes elab leibkonnas

keegi muu, kes ei ela leibkonnas

RASKE ÕELDA

12. Kas Teie kodus on ...

Ainult ahiküte

Ainult keskküte (kas kaugküte või oma katlamaja)

Segatüüpi, st keskküte ja ahiküte või kamin

MUU KOMBINATSIOON

RASKE ÕELDA

13. Kui te vastasite eelmisele küsimusele jaatavalt, siis kas olete kodu küttekollete (ahi, pliit, kamin) korstnaid viimase 12 kuu jooksul ise pühkinud või pühkida lasknud?

ei ole

jah, ise oma pereliikmete või tuttavate abiga

jah, oleme kutsunud selleks korstnapühkija ja maksnud teenuse eest

RASKE ÕELDA

14. Kas Teie ise või mõni Teie pereliige suitsetab mõnikord kodus?

Jah, mina suitsetan

Pereliige suitsetab

Kodus suitsetajaid ei ole

RASKE ÕELDA

15. Millisele numbrile Te helistaksite tulekahju korral?

Jah. Kirjutage number...

EI

LISA 2. INTERVJUU

Sisekaitseakadeemia Päästekolledži kadeti Jevgeni Novikovi lõputöö teemal: „Asutuste tuleohutuskoolituste efektiivsus tööalase elaniku ohutuskäitumisele koduses keskkonnas Lääne regiooni nelja asutuse näitel“.

1. Kui kaua olete töötanud tuleohutusalaste koolituste läbiviijana?
2. Millises piirkonnas tuleohutusalaseid koolitusi läbi viiete?
3. Mitu inimest läbi aastas teie poolt korraldatud tuleohutusalase koolituse?
4. Milline on inimeste ettevalmistus tuleohutuse teemal enne teie poolt läbiviidavat koolitust?
5. Kuidas hindate koolitatavate huvi tuleohutuse teema vastu?
6. Milliseid teemasid peate kõige vajalikumaks tuleohutusalaste koolituste sisus?
7. Kas ja millised on teie arvates hetkel tuleohutusalaste koolituste kitsaskohad?
8. Kas teie hinnangul on seadusandlusest tulenevad nõuded ettevõtete personali tuleohutusalaste koolituste korraldamisele piisavad?
  - 8.1 Mis vajaks täiendamist?
9. Millised on teie hinnangul koolitatavate teadmised tuleohutusest peale teie koolituse läbimist?

10. Kui tõenäoliseks peate, et koolitatavad rakendavad koolitusel kuulnud tuleohutusala-
st infot oma koduses ohutuskäitumises?